ЎЗБЕКИСТОНДА ТУРИЗМ САНОАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

М. А. АБдуганиев
ТДИУ «Молия ва бухгалтерия, хисоби» Талабаси

Аннотация: *Ушбу мақола фуқаролар ва бизнес манфаатларини рўёбга чиқариш усули сифатида туризм соҳасини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш хусусиятларини кўриб чиқишга бағишланган, туризм соҳасини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш модели келтирилган. Моделдаги асосий елементлар-тартибга солувчи қўллаб-қувватлаш, мақсадли дастурлар, давлат-хусусий шериклик, туристик ва рекреацион турдаги махсус иқтисодий зоналар, ташқи ва ички омиллар таъсирини ҳисобга олган ҳолда ахборот технологиялари.*

Калит сўзлар: *туризм, меҳмондўстлик саноати, давлат томонидан қўллаб-қувватлаш, мақсадли дастур.*

Ўзбекистон миллий иқтисодиётнинг стратегик тармоқларидан бири сифатида туризм ва меҳмондўстликни ривожлантириш бўйича чора-тадбирларни амалга оширмоқда, бу келажакда энг муҳим ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал етишга, мамлакатнинг имиджи ва инвестицион жозибадорлигини оширишга, иқтисодиётни диверсификация қилиш ва ҳудудларни жадал ривожлантиришга ҳисса қўшиши мумкин. янги иш ўринлари, аҳоли даромадлари ва ҳаёт сифатини ошириш, валюта тушумлари оқими.

Ўтказилган таҳлил туризм соҳасини тартибга солувчи меъёрий-ҳуқуқий базанинг номукаммаллигини, туристик хизматларнинг айрим турларини кўрсатиш қоидалари ва жаҳон амалиётида кенг қўлланиладиган, чет ел фуқаролари тоифаси, муддатлари бўйича фарқланадиган виза режимларининг йўқлигини кўрсатади.

Туризмнинг ривожланишига турар жой бинолари ва инфратузилма объектларининг етишмаслиги, айниқса туристик мавсумда, ҳар хил турдаги transport воситалари томонидан йўловчи ташиш тизимининг самарадорлигининг етарли емаслиги, шунингдек, сайёҳларни ахборот билан таъминлашнинг паст ташкил етилиши, marketing компанияларининг самарасизлиги тўсқинлик қилмоқда. ички туризмни ривожлантириш, маданий мероснинг хусусиятлари сайтлар [1].

Жаҳон иқтисодий инқирози ва пандемия меҳмондўстлик ва туризм саноатининг ривожланишига таъсир кўрсатди. Айни пайтда меҳмондўстлик ва сайёҳлик хизматларининг ички бозорини ривожлантириш тобора долзарб вазифага айланмоқда, чунки ушбу хизмат тури ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига сезиларли таъсир кўрсатмоқда.

Яқинда меҳмондўстлик ва туризм соҳасида сезиларли ўзгаришлар юз берди. Туризм ва меҳмондўстлик хизматларининг хилма-хиллиги, янги ҳудудларда меҳмондўстлик ва туризм саноатининг ривожланиши, рақобатнинг кучайиши турли мамлакатлар ҳукуматларини меҳмондўстлик ва туризм саноатини ривожлантиришга бўлган муносабатини қайта кўриб чиқишга ва ушбу соҳани ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқишга янада пухта ёндашишга мажбур қилмоқда.

Туризм ва меҳмондўстлик саноати бошқариладиган ва барқарор асосда ривожланиши керак. Бу жиддий иқтисодий, екологик ва ижтимоий муаммоларни келтириб чиқармасдан минтақаларга иқтисодий фойда келтиришнинг ягона йўли. Меҳмондўстлик ва туризм саноатини ривожлантириш

стратегиясини ишлаб чиқишда атроф-муҳитни режалаштириш концепциясини ўз ичига олган барқарор ривожланиш назариясини ҳисобга олиш керак.

Барқарор ривожланиш назариясига асосланган меҳмондўстлик ва туризм саноатини ривожлантиришга бундай стратегик ёндашувдан фойдаланиш меҳмондўстлик ва туризм хизматларига тобора ортиб бораётган талабни қондириш зарурати ва чекланган миқдор ўртасидаги салбий оқибатларни камайтиришга имкон беради. табиий, меҳнат ва иқтисодий ресурслар, мантиқсиз улардан фойдаланиш сайёҳлик йўналишларида екология ва атроф-муҳитнинг ёмонлашишига олиб келади [6].

Кўпгина давлатлар минтақавий ривожланиш стратегиясини, шу жумладан туризм ва меҳмондўстлик саноатини ривожлантириш стратегиясини шакллантиришга катта еътибор беришади.

Туризм соҳасида амалга оширилаётган ислоҳотлар самарадорлигини ошириш ва туризм инфратузилмасининг мавжуд муаммоларини ҳал етиш, туризм индустриясининг инсон салоҳиятини мустаҳкамлаш, кўрсатилаётган хизматлар сифатини ошириш ва миллий туризм маҳсулотини жаҳон бозорларида фаол тарғиб қилиш орқали республикага кириб келаётган хорижий фуқаролар сонини кўпайтириш, шунингдек 2019-2025 йилларда Ўзбекистон Республикасида туризмни ривожлантириш концепсиясининг асосий йўналишларига мувофиқ:

Жаҳон иқтисодиётини ривожлантиришда туризм етакчи ва фаол ривожланаётган тармоқлардан бирига айланмоқда. ЮНВТО маълумотларига кўра, туризм жаҳон товарлари ва хизматлари експорти бўйича тўртинчи ўринни егаллайди (7,5%). Даромадлилик бўйича туризм дунёда нефт саноати ва автомобилсозлик саноатидан кейин учинчи ўринда туради.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги Жаҳон сайёҳлик ташкилоти маълумотларига кўра, сайёҳлар енг яқин мамлакатлар ичида саёҳат қилишни афзал кўришади, чунки дунёдаги сайёҳларнинг 80 фоизи битта минтақада амалга оширилади. Келганларнинг аксарияти (53%) дам олиш мақсадида қилинган, уларнинг 15% га яқини хизмат сафарлари, 27% - бошқа мақсадлар учун, жумладан, қариндошлар ва дўстларга ташриф буюриш, зиёрат қилиш, даволаниш, саломатликни мустаҳкамлаш ва ҳоказолар учун қилинган.

Туристик саёҳатларни ташкил қилишда қуруқлик transport турларининг аҳамияти (40%), шунингдек ҳаво алоқаси (52%) ҳар куни ошиб боради ва туризмни ривожлантиришнинг ажралмас ва муҳим жиҳатига айланади.

Ўзбекистон улкан сайёҳлик ва реставрация салоҳиятига ега бўлиб, жами 7,5 минг маданий мерос объектини ташкил етади, улардан 210 таси "Бухоро тарихий маркази", "Шаҳрисабз тарихий маркази", Хивадаги «Ичан қалъа" ва тўртта музей шаҳарлари таркибида, Юнесконинг Жаҳон мероси объектлари рўйхатига Самарқанд шаҳри хам киритилган.

2010-2017 йилларда туристик хизматлар експорти икки баробарга ошиб, 546,9 йилда 2017 million Ақш долларини, 2018 йилда еса 1041 million Ақш долларини ташкил етди. Чет еллик сайёҳларнинг йиллик ўсиш суръати 2017 йилгача 8 фоизни, 2018 йилда 9 фоизни ташкил етди ва 2,69 million кишидан ошди. 2018-йил якунида Ўзбекистонга 5,4 миллионга яқин хорижлик сайёҳ ташриф буюрди. Хусусий секторни қўллаб — қувватлаш ва ҳимоя қилиш бўйича кўрилган чора-тадбирлар сайёҳлик ташкилотлари сонининг 399 йилда 2015 йилдан 953 йилгача, 2018 йил охирига қадар меҳмонхоналар сонининг 668 дан 905 донагача кўпайишига ёрдам берди.

Яқинда Ўзбекистон сайёҳлик инфратузилмасини ривожлантириш бўйича йирик инвестиция лойиҳаларини амалга оширди, жумладан, Тошкентда "Lotte Ситй Hotel Tashkent Palace" ва "Hyatt Regency Tashkent" маркали меҳмонхоналари очилди, Тошкент, Урганч, Андижон шаҳарларида маданий-кўнгилочар боғлар яратилди, Ангрен -Пап темир йўл линияси, Шаҳрисабз, қарши, Бухоро ва Хива шаҳарларига тезюрар поездларнинг електрлаштирилган темир йўл линиялари фойдаланишга топширилди.

2019-2025 йилларда Ўзбекистон Республикасининг туризм ва меҳмондўстлик соҳасини ривожлантириш мақсадида улар туристик хизматларни диверсификация қилиш ва сифатини ошириш, туристик инфратузилмани яхшилаш, шу жумладан хорижий инвестицияларни жалб қилиш, самарали реклама ва marketing ишларини олиб бориш орқали туризмни миллий иқтисодиётнинг стратегик тармоғига айлантиришга қаратилган.

Туризм соҳасини ривожлантиришнинг асосий босқичлари:

- 2019-2020 йилларда — туризмни ривожлантириш, инфратузилмани модернизация қилиш ва мамлакат сайёҳлик брендини тарғиб қилиш учун мустаҳкам Қонунчилик базасини яратиш бўйича ислоҳотлар;
- 2021-2025 йилларда-мамлакат иқтисодиётида туризм саноатининг улушининг ўсиши. Ушбу йўналишда мамлакат ялпи ички маҳсулотида туризмнинг улушини 5 фоизгача ошириш (2017 йил якунлари бўйича — 2,3%), шунингдек, 9,2 йил охирига қадар 2025 миллиондан ортиқ, шу жумладан узоқ хориждан 2,1 million сайёҳни жалб қилиш мақсад қилиб қўйилган. зарур инфратузилма ва республиканинг сайёҳлик салоҳиятини жаҳон бозорларида муваффақиятли тарғиб қилиш;
- узоқ муддатли истиқболда Ўзбекистонда туризм миллий иқтисодиётдаги ютуқлар билан чекланиб қолмайди ва туристик хизматларнинг минтақавий ва жаҳон бозорларига енг рақобатбардош бозорлардан бири сифатида кириши мумкин.

Қисқа муддатда туризм соҳасидаги мақсад ва устувор вазифалардан келиб чиқиб, яқин йилларда қуйидаги асосий йўналишлар бўйича чора-тадбирларни фаол амалга ошириш режалаштирилган: - туризм соҳасидаги меъёрий-ҳуқуқий базани такомиллаштириш, туризм соҳасини ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратишга қаратилган халқаро нормалар ва стандартларни амалга ошириш, шу жумладан;

- туризм соҳасидаги тадбиркорлик субектларини қўллаб-қувватлаш нормаларини ягона ҳужжатга бирлаштирган ҳолда, туризм фаолиятини қўллаб - қувватлашга қаратилган қабул қилинган Қонунчилик чора-тадбирларини такомиллаштириш;
- республикамизга сайёҳларнинг асосий оқимини таъминлайдиган иқтисодий барқарор ва хавфсиз давлатлар фуқаролари учун виза режимини янада либераллаштириш бўйича босқичма-босқич чора-тадбирларни амалга ошириш;
- хусусий секторни жалб етиш ва тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантириш, соҳани барқарор ривожлантириш учун зарур шарт-шароитларни таъминлаш бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш;
- давлат-хусусий шериклик механизмларини жорий етиш ва улардан кенг фойдаланиш.

Юқоридаги чора-тадбирларнинг амалга оширилиши ички меъёрий-ҳуқуқий базани халқаро стандартлар ва меъёрлар билан уйғунлаштиришни, туризм соҳасини ривожлантириш учун қулай шарт-шароитларни яратишни, ушбу соҳанинг иқтисодиётдаги ролини ошириш учун иқтисодий ресурслардан самарали фойдаланишни таъминлайди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. 2019-2025 йилларда Ўзбекистон Республикасида туризм соҳасини ривожлантириш концепцияси. (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 05.01.2019 йилдаги ПФ-5611-сон Фармонининг 1-иловаси). «Самарқандга Темур саройига саёҳат кундалиги» (1403-1406) Р. Клавихо.
2. Usmanovich, B. A. (2021). WAYS TO IMPROVE THE FINANCIAL RESULTS OF ENTERPRISES. In Interdisciplinary Conference of Young Scholars in Social Sciences (USA) (pp. 176-178).
3. Nizomiddinov, J. Z. O., & Burkhanov, A. U. (2022). IMPROVING METHODS FOR ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF TRADE ENTERPRISES. In АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ НАУКИ 2022 (pp. 42-44).

4. Nizomiddinov, J. Z. (2022). MUQIMIYNING “SAYOHATNOMA” SIDA DAVR, MUHIT, VOQELIK TASVIRI. Ученый XXI века, (3 (84)), 15-21.
5. Nizomiddinov, J. Z. (2022). MUHAMMAD AMINKHOJA MUKIMI ENLIGHTENER OF THE NATIONAL AWAKENING. Вестник магистратуры, (3-2 (126)), 121-122.
6. Zuxriddin o‘g‘li, N. J. (2022). КОРХОНАЛАР РЕНТАБЕЛЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 212-215.
7. Zukhriddin o’g’li, N. J. (2022). MUQIMIYNING IJODIY MEROSI. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(3), 82-85.
8. Zukhriddinoglu, N. J. (2022). Methods for Assessing the Competitiveness of an Enterprise in a Transforming Economy. Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 3(3), 50-52.
9. Zukhriddinoglu, N. J. (2022). Management of the Competitiveness of Enterprises, Taking into Account the Preparation of Production. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 2(3), 250-254.
10. Zukhriddinoglu, N. J. (2022). Theoretical Foundations of the Concept of the Company's Competitiveness. International Journal on Orange Technologies, 4(3), 86-90.
11. Тухлиев Н., Абдуллаева Т. Ўзбекистонда туризмда бизнесни бошқариш ва ташкил этиш. - Т: Миллий энциклопедия, 2005. - 366с6.http://economy-lib.com/formirovanie-strategii-razvitiya-industrii-gostepriimstva-i-turizma#ixzz6c3C5DoN9